EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Hans Schöler

Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis, sissekäik, Kockspränd 3
Aadress: Box 16320
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46

Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 120, 631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 28650

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 147:–
Termin (4 kuud) ..... kr. 53:–
Kuu ..... kr. 15:–

Ühelutusehind 75 öörl mm.
Arikuulutused 1 kroon mm.
Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB
Eskilstuna 1970

Eskilstuna-Kuriren

Reedel, 24. aprillil 1970

Upplaga C

Nr. 94 (3378)

Mida Miller kuulis Venes

NEW YORK (VES) — Maailmakuulusega ameerika näitekirjanik Arthur Miller tegi hiljuti matka Venemaale. Tal õnnestus seal külastada ka kirjanike asulat Peredelkinod Moskva lähedal, kuhu võõrald tavaliselt ei lasta. Keelu põhjusteks on peamiselt see, et siin asub kadunud Boris Pasternaki maja ja kilbkese lähedal tema haud. Kuna eriti väikmaalased hakkasid tema endist elukohta külastama ja hauale pärgi viima, ei lasta nüüd enam võõrald siia, et "meelevaldusi" vältida.

Milleri viis keelatud küla luuletaja Jevtushenko abikaasa, Politseinik pidas sõitjad küll kinni, kuid nõupea kui nägi, et tegemist on Jevtushenko abikaasaga, lasti sõitjad läbi ja vahandati veel pralegi tülitamise pärast. Nagu selgus, on Jevtushenko vend Moskvas politseiülem, mis omakorda tõstis politseinike austustust luuletaja vastu.

Peredelkinos kohtus Miller ka mõrede vanemate kirjanikega, "kes Stalini puhastustöötist olid jäänud puutumata", nagu Ratajev ja.

Hiljem küllastas Miller kultuuriministrit Jekaterina Furtsevat, kes on Venes peatsensoriks. Tema suures töötoaumis oli mitu lauda ametnikega. Need näisid valkset ja alandlikud, olid tegelikult aga tähtsad ametkonnajuhatajad. Ühe erilaks oli näitekirjandus, teisel lastekirjandus jne. Kõik olid hibedasti töös, et otsida käsikirjadest väljendeid, mis võiksid kahjustada kommunismi.

Madame Furtseva kohta on juututud, et kui ta kord telefoni oli rääkimud Hrushtshoviga, oli kõrgel telefonilõõmle kõgemata jõõgustud otsejuhtme läbi. Furtseva teadis, mis tähendab, kui kõrgem ülemus katkestab ootamatult ühenduse. Ta läimud koju ja läigunud käesooned läbi. Ta ütlud ja siis selgus ka ekslus, sootelõikamine oli "äsjast ettevõttamine".

● Toronto Mertoni galerlis avati Osvald Timmase ja Robert Andersoni ühine akvarellide näitus.

Finnair võtab reisijaid Helsingi ülimoodsas lennujaamas.

Miks lendab Soome odavamalt? Sõda andis tõke lennundusele

Viimasel aastal on eestlased eriti Kanadas ja USA-s arendanud "ehituside meid" hõimuliinil. Nimelt on sealt palju reisinud Euroopasse, kasutades soome lennuliini Finnairi, mis varemalt argandi sõi eestlastele, hari tõstnud AERO nime all. Nendele eestlastele müügimõndajher Põhja-Ameeri kas, kes on suunud ärstada seisevr kaasmaalastes reisihuvi. Kuid soome lennuliinid tegutsevad ju eeskätt Euroopas ja Eesti Ülipõlaste Selts korraldab just Finnairiga oma saja-aasta juubeli gruppreisi kiiliamineksut Ameerikasse. Reis toimub juunikuu keskel. Eesti Päevaleht vestles soome ühnasjaduse kiirest arengust Finnari Skandinaavia mänedzheri dir. Carl Johan Gripenwaldtiga ja IT-sheff Martti Suomelaga.

Kõigepealt tundsime huvi, kuidas on see võimalik, et väikese Soome siselennuvõrk on palju põhjalikum kui rõkkal Rootsil ja lennud selles voogus märkka odavsmad? Dir. Gripenwaldt vastab:

— See on, nii paradoksaalne kui see kostab, osaln tingitud sõjast. Soomel olid sõja algaues teed halvad ja hõredad, et ühendusi kindlustada, tuli ehitada kõikjale lennuvälju. Pärast sõda tuli Soomel loovutade raudtee võerevat materjali sõjahajutusuks ühilspingu alusel. Vahutatel ei olnud nute estmiseks, sest see kulus toorainete muretsemiseks. Asfalti uudeks teedeks ei olnud — selles ohukorras tuli minna lihtsamat radakui näit. Rootsi.

Praegu lendab aastas Soome siselliinidel üle 700.000 ja välislinidel üle 500.000 reisija. Siseliiklus on viimase kolme aasta jookul kasvanud kahekordseks. Pean vesi lisama, et sõjakahjutusude maksmine tingis vajaduse Soome industrialiseerimise kiirendamiseks — tuli luua uusi tehaseid ja need andsid uusi töövõimalusi.

— Aga millest johtub, et siselend on odavam kui Rootsis?

— Eeskätt selle tõttu, et lendamine on tihe. Kuna rahvas nagu siin Rootsiski maalt kipub linnadesse, on keskseed tsentrumid kasvamas suuremask ja tekib ikka rõnkem inimesi, kes töötavad kaugel oma päriskodukohast. Kontaktid võimaldavad lennuliinid. Siseliikluses ei ole kasumotiiv olnud määrav, ehtine on, et see ennast kannab. Välisliikluse kasud aitavad kaudselt selleks kaasa. Kui võrrelda Soome ja Rootsi sisellina, siis näiteks Umeå—Stockholmi ots maksab siin 400 krooni edasi-tagasi. Sama pikk maa Ulebborgist Helsingiase maksab Soomes edasi-tagasi ainult 216 krooni, seega ligi poole vähem. Hindasid aitab hoida Soomes ka asjaolu, et seal on väike- ja siselend organiliseks tervikuks Finnairis. Rootsis on aga kaks eraneva lennufirmat, nii et ei saa kõine alla tulla väliselendude tuludega siseliinu hindade langetamine.

— Milliste lennukitega lendate väliliinidel?

Järg. lhk. 2

Sydney EESTI MAJA kolmekümne aastane

SYDNEY (EPL) — 14. aprillil möödus 30 aastat sellest kui pandi nurgakivi Sydney eestlaste oma kodu — Sydney Eesti Maja — ehitamiseks. Maja, iks suurremaid ja ilusamaid eestlaste seltsimaju paguluses, mille müürid kiiresti kerkisid, oli otsustavaks tegurika austraal ia eestlaste koondamisel tugevaks rahvusgrupiks.

Ta andis alused ja mõimeluse oma rahvuskultuuri valsalt viljeldamiseks ning kujunes hiljem ka selleks keskuseks millle ümber hilisemad sünnetele randadele saabujad kaasmaalased nagu oma kodus võisid koondusi.

See tähtpäev väärib lühikest tagasivaadet olukorradele ja osajaoludele mis viisid Sydney Eesti Maja ehitamisele ning hiljem tema laiendamiseie, nii et ta nüüd suudab täita peaaegu täiesti kõiki vajadusi mida umbes 2000 pealine rahvusgrupp temalt nõuab.

Kui 1. maailmasõja ja sellele järgnevate sündmuste tagajärjel paljudele europa rahvaste liikmed hakkasid liikuma, et otsida paremaid võimalusi kaugetel randadel, kujunes Australia väljarännumaana väga populaarseks ning nii hakkas kahekümnendate aastate keskpaigu sia saabuma ka eestlasi, et omale uut kodu rajada Lõuna Risti all. Juba 1925/26. aastatel asutati "Eesti Kodu" ja "Linda" nimelised eesti seltsid Sydney's, mis 1927. a. liitusid praeguseni püsivaks eesti seltsiks "Eesti Kodu Linda". Innukat ja aktiivset tegevust ära hääre sageli "allüürnikU" olukord — oma rõunude puudumisel kasutati Vene Seltsi ruume, ruume linnas Rastlereigh tänaval ning Redfern'is — kus teatavas mõttes tuli arvestada võõrastavaid ja tegevusele halvasti mõjuvaid nähteid.

Arvestades tolleaegset Sydney Eesti Seltsi tugevust organisatsioonina

Järg. lhk. 2.

Filmitähe päästis kuulujutt

HAMBURG (VES) — Kuulujutt päästis mu elu, jutustab praegu 67-aastane Gustav Fröhlich, omaaegne populaarsem saksa filmilaht. Gustav ahielius 1934. a. tshehhitar Lida Baarovaga, kellega hakkas aga kurameerima propagandaminister Goebbels. Gustav ja Lida läksid lahku, kuijuures tekkis kuulujutt, nagu oleks Gustav taahnud ministri Lida magamistoast ja andnud talle kõrvaklilu.

Jutt levis nii laialdaselt, et Berliinis politseinikud tervitasid Fröhlichi eriti "Sartsukalt ja rõõmsa müigega". Seja lõpul G. Fröhlich sattus Prahasse, kus ta arreteeriti. Tshehhi patrioodid tõid ta aga vanglast ülgadel kandes välja. Fröhlich ütleb nüüd, et ma oleksin ruinal olnud, kui ma oleksin kuuljutu valeks tunnistanud. Ka ameerikaseed tundsid kõrvalepsu kiigu ja tervitsid Fröhlichi kui kangelast. Vaatega ütleb, et ainult oma kõrvakordselt ta ära ei lõige sõjale sõdu ja kinnitab, et ta pole ilal Goebbelsit lõõnud.

Varma näitus pikendatud

Aleksander Varma maalingute näitust EEIN ruumes, Arsenalsgatan 1, III tr. Stockholmis, on pikendatud kuni 8. maini. Näitus on avatud argipäeviti kl. 19—16-ni, laupäeviti kl. 13—16-ni ja pühapäeval kokkulepel (tel. 22 54 80, 20 60 88 ja 41 47 14).

Külastades eesti lasteaeda Meil oleks neid vaja rohkem

Kui on oldud 60 aastat pidevas pedagoogilises töös, siis tuntakse ka erus puudust klassi suminast ja koolitöö elevusest. Viihimisel Stockholmis kasutasin seeparast juhust sisseastumiseks Eesti Lasteaeda, mis töötab Rootsi Eestlaste Esinduse ruumides, ehkki mul sinna asja ei olnud. Olin sellest noorest pedagoogilsest üritusest juba lugenud ja kuulnud ning tunnud rõõmu Lasteaia muditaste kasitoode naitusest, mis ell e.v. aktuse puhul korraldatud Kontserthoones. Mida ma seal nägin ja kuulsin? Jäin lavele seisma nagu kinninaelutatud: tundus, nagu oleksin muutunud jarsku 40 aastat nooremaks ja viibiksin Eesti Vabariigi eeskujulikus lasteaias või algkooli esimeses klassis.

Samad lapsed, sama tegevuse ihe ja töö- ning mängurõõm — selles eas sulavad mäng ja töö kokku, mäng on laste loomulik töö. Laste "töö" oli täies hoos- võõra vanamehe uksele ilmumine ei ekstanud ega häirinud kedagi. Loudi ja mängiti samu armsaid laule, kui vanasti Eestis: "väike jänes magab koopas", "meelased alas", "ehitame maja", "pardikesed vees" jne. "Nii minu pirdikesed ujuvad vees, saba on neil valjas, ja pea on neil sees".

Eesti lasteaedade kogemused võimaldavad laiendada seda repertuaari lõpmatusenii (näiteks: "Meie küünl kriimsel silmad, istub metsas kännu otsas", "Juts oli väike peremees" jne) Lapsed olid oma "töö" juures suurima tõsiduse ja asteadvusega. Töörõõm oli nii suur ei saadud mahti mõnginuguseks vallatuseks — mäng oli võllatusest huvitavam.

Kahjuks ei olnud mul võimalik näha mõisi mängu. Lasteaed on varustatud mõnegiguste pedagoogiliste mängusajadega ja "tööristadega", mis panevad tegevuse silmad, kõed ja suud. On klaastahvlid värviliste kriitidega peheri ja värviliste pliiatsitega, mis ergutavad fantaasiaendi, teritavad mõõlemist ning annavad tegevust kätele ja silmadele. Laulumängude vahele käib rütmiline võõrmelemine Tantalatkse oma "orkestri sastel (pasunad, viiespillid, kõeripillid). Kavas esinevad ka jutustamise ja laulutunnid. Juhataja Erna Klemmer jutustab: "Üks tõõperood päevas, 20—30 min. Kõnnab nimetust "kool". Seal pöörme käituda nagu koolis. Kuulatakse hoolega, mida õpetaja räägib, ja vastatakse korda mööda. Olen punnud peaõhu sellele, et lapsed ise jutustaksid ja õpiksid end väljendama eesti keeles. Lapsed on väga jutukad ja meie "koolitund" kipub minema pikaks. Neil tundidel õlème jutustanud kodulõomadest(taimedest, puudest, liledest, pruvijast jne. Meie lasteaias on lapsi, kes kõnelevad eesti keelt toredasti.

Üks valke poiss, tulles esimest korda lasteaeda, hüüdis imestunult: "Ema, ema, need lapsed räägivad kõik meie keelt!" Ja pean tõllema, et need väikesed räägivad ühtaevalt hästi "meie keelt", vaatamata sellele, et vile lapse emad on rootslased, kahe emad norralased ja kahel soomlased."

Lasteaia juhataja Erna Klemmer.

Kasvatuse teenistuses seisab ka vahetund. Erna Klemmer ütleb: "Rahulikuks hetkeks on vahetund, mil kõõuneme ümarguse laua ümber ja sõõme kõõnist kasavõõtud võileibe, puuvilja, joome kõõtavat piima ja loeme ette midagi huvitavat. Kui ennad kõõme tunni pärast lastele järele tulevad ei taha keegi lasteaist ähkuda ja ükski ei taha puudusta."

Suurim hõõpudämine St. E. Algkooli Sõprade seilale, kes moodustse tasahõõjukesi Lasteaia Toimkonna ja tegi vajalikud organisatsioonistöõd. On heameel konstateerida, et asutuse juhatamine on osavõõ ja kindlaa-

Järg. lhk. 2.

Lavastaja Lensi Rõmmer sai palju tänudili.

Ansambl pärast esietenduse lõppu lavale kõõnenult. Stockholmi Eesti Teatri esimees Ao Vaka (paremal) tänab "Elu ja armastuse" lavastajat ja tegelaskonda.

"Elu ja armastuse" stseene. Vasakul pesunaine Anna (Agnes Lepp) oma hoolealuse Irmaga (Epp Lohk-Sundström), ja tütre Polliga (Heljo Mängel-Sundsvik) tema tagasihoidlikus korteris-töökojas, paremal elumees-abikaasa Rudolf Ikko (Edmar Kuus) oma abikaasa Irmaga (Epp Lohk-Sundström).

(EPL-fotod Tippo)

Menukas ja huvitav teatrijuubel "Elu ja armastuse" esietendus

Stockholmi Südra teatris tähistati nädalavahetusel Stockholmi Eesti Teatri juubelit Gilvereelise teatriga, mida jälgis esietendusel laupäeval täismaja ja ka pühapäeval oli publikut märksa rohkem kui harilikult. Publik oli etenduses erakordselt rahul, mis avaldus elavas kaasaelamises, reagerimisites ja aplaustes. Allpool vaatleb juubelietendusi EPL teatrikritik Eduard Reining.

Kahekümnevile aastase teatritegevuse tähistamiseks pagulurest esitas Stockholmi Eesti Teater laupäeval, 18. aprillil Südra-teatris Andres Särevi dramatiseeringu "Elu ja armastus" ehk tammsaare samanimelise romaani järgi.

Eesti kirjanduseloos on A.H. Tammsaarel ükeptilise juurdleja, eluliselte probleemidele lahenduste otsija, inimhinge pinnaalustesse ja sügavustesse püüdleja maine. Oma inimnemiaalsea proosaeepose "Tõde ja õigus" jõlgi ta läbi viie köite inimliku tõe ja õiguse probleeme, jõudes lõpuki selleni, et ühiskondlikult kasulik tõõ võib inimest lunastada ja et positiivseks, vankumata tõeks siin maailmas võib pidada tõelist armastust. Pärast "Tõe ja õiguse" lõpetamist asendab Tammsaare 1934. a. ilmunud romaanis "Elu ja armastus" oma otsinguid edasi. Ta analüüsib ühtedes õpetajat armastuse olemust ja selle sõgavamaid keerdkäike, rakendades siin luulekujid oma idee lõõnistuseie — millne on tõeline armastus? Ta ei oota mingile sinuõigusele lahenduseie, jätes vastlikuseiendusell lahkuuda probleemi kõllal edasi juurdlema.

Tammsaare ei tee vahet hingelise ja füüsiline armastuse vahel, talle ei see õhe ürgse tunde erinevad, teinetõõ tõõnelavad paiseid. Armastus on ooa inimese eksistentsi, ta olemuseit. Selle hukutav jõud on sagelisama suur kui selle lunastav, imet tegev võim.

"Elu ja armastuse" juhtiv idee on väljendatud Rudolf Ikka sõnu läbi: "Seni kui armastame, seni kui suudame armastada, kestab elu, seaipoei armastust pole midagi. Läpeb armastus, läb läpeb ka elu." Selle idee kandjaks ja kehastajaks on Irma, kellele "armastus" on elu ise, kõõtvus, tõõne kui tõõtus, rõõm kui suur rõõm, piinav ja valus nagu surma eeltundmus." Teose probleemiks on Irma ühiskõõpuse oma ülimimiku armastuse tõõnelavaiseie ja inimestega, kes haopis teisti mõõvad ja elavad kui tema. See põhjustab Irma armastus- ja eludraama.

"Elu ja armastus" haarab ennd oma peitõõnõõlise avatusi, sõõvaa eliifilosoofiaga ja reisgnerstud huõnorigs. Dramatiseerija Andres Särev ja ülesõõdi edas. [illegible] ennd mõõtevõõnus autori rahvuspõõnõõ ülemaõõlise ja vaimukad lõõnõõ, ooõõ, ootsaastud tõõtevõõgõõnõõ, õõravõõrõõlised nõõgõõnõõd kõõõ

EPL 24. aprillil 1970

KITSAS VÄRAV

Kui Rootsi peaminister Palmehiljuti kordamööda kõlastas Bonni, Londonit ja Pariisi, oli üheks tähtsamaks motiiviks selgitada väljavaateid Rootsi võimaluste kohta sobivaks koostööks Euroopa Ühisturuga. Teatavasti on kontinendil kuue riigi hulgas kuni viimase ajani olnud ebaselge, mida Rootsi tegelikult mõtles aastal 1967 Brüsseli saadetud m. lähtise soeviavaldusega koostööks EEC-ga. Jäi arusaamatuks, kas Rootsi tooteb läbirääkimisi ühinemiseks tavalise liikmesriigine ja seejuures proovib selle sobimust oma neutraliteetpoliitika jätkamitel. Või soovib ta ainult ülejõ arutamist, kuidas Rootsi koostöö EEC-ga toime tulla? Tolle teadmatuse tagajärjel olid Euroopa Ühisturu liikmesriigid — eriti Itaalia, Holland, Belgia ja Luksemburg — alguses peale kaldunud vaatlema Rootsi skeptilisesti. Teda ei vaadeldud kui EEC liikmekandidaati, vastandina Inglismaale, Taanile, Norrale ja Iirile, kes taotlevad vastuvõtmist läbirääkimisiga.

Kas peaministri Palme ringreis sitas Rootsi EEC-problemaatikat nimetamisväärselt lahendada, jääb esialgu ikka veel küsitavaks. Nagu selgus, antuvad Sukea Liidu'vahelised ja Prantsusmaa üldiselt heatahtlikult sellesse, et Rootsi leiaks võimalikult soodsaid tingimusi läbirääkimiselt EEC-ga. Aga kuivõrd võimaliselt Bonn ja Pariis oleksid valmis Rootsit toetama võimaliku vastuseisu puhul EEC-ministrite nõukogus, jäi täiesti lahtiseks. Ei too reservatsioon puhud juhuslik, selgub Prantsuse ametlikust kommünikeest. Selles konstateeritakse nimelt, et rootsi peaminister "jõlgib huvitsa EEC arengut ja on täielikult aru saanud tähtsusest, mida Prantsusmaa annab kinnipidamisele EEC-veeditest, Prantsusmaa seeest vähida EEC liidvendamist üheks vabakaubanduse piirkonnaks". Viimaste sõnadega vihjatakse selgesti EFTA-le, mis omal ajal Inglismaa algatusel kutsuti ellu vastukaaluks EEC-le ja nüüd on hakanud lagunema.

Inglismaa omalt poolt ilmutab "hestaatlikku huvi" nende rakuste võimise vastu, mis Rootsi võivad oodata. Rohkem ei öötelda, sest Inglismaal eneel on küllalt tegemist oma EEC-probleemidega, mis teda ennuivad vältima igasugusesid komplikatsioone, mis võiksid segada tema võimalikult kiiret ühinemist EEC-ga. Igatahes on unenuud ka omal aial paljuklidetud tõotus m. EFTA-siidoraussest, mille kohaselt ükski tolle "Euroopa vabakaubanduse piirkonna" maa Inglismaega eesotsas ei pidanud omapreud midagi ette võtma kontakti loemiseks EEC-ga. Tolleel tõotusel on läänud aimult mälestus, millest Rootsil pole enam vähimatki kasu. EFTA on oma aja lihtsalt ära elanud, sest vastukaaluna EEC-le pole ta suutnud oma ülesannet täita.

Tekkinud olukortas püüab Rootsi leida teatud lohutust selles, et peaministri külaskäikudel Bonni, Londoni ja Pariisi poleval selsuunad midagi uut EEC-riikide kavatsusel poliitilise koostöö laiendamise kohta. Aga tõenäolikult ei hakkagi tollest koostööst midagi ilmnema enne kui on välja kujunenud Inglismaa ühinemise laad EEC-sa, mis nõuab veel aega. Võibolla oleks pilt tuleviku võimalikust kujunemisest Rootsile saanud selgemaks, kui peaminister oleks oma ringreisi laiendanud ka Itaaliale, Hollandile, Belgiale ja Luksemburgile, kus skeptilisem Rootsi väljavaadete suhtes on kõige suurem. Peelegi on teada, et eriti kohe ei ole Rootsilool maad olid esimesi, kes Lääne-Euroopa ühenemise ideed aitasid ellu viitra ja nad ei olnud kaheo maalmaosiis raskesti karastanud. Oma kogemustel kaotasid nad ka usu erapooletusse, millest Rootsi püüab kramplikult kinni pidada.

Kõigi tundemärkide järgi on Euroopa Ühisturu varav jäänud Rootsile endiselt kiiresks. Selleie osutab selgesti Prantsuse ametlik kommünikee, mis rõhutab vajadust kinni pidada EEC-põhikirjast ja Prantsusmaa soovist vähida EEC liidvendamist üheks vabakaubanduse piirkonnaks. Viimaste sõnadega vihjatakse selgesti EFTA-le, mis omal ajal Inglismaa algatusel kutsuti ellu vastukaaluks EEC-le ja nüüd on hakanud lagunema.

Inglismaa omalt poolt ilmutab "hestaatlikku huvi" nende rakuste võimise vastu, mis Rootsi võivad oodata. Rohkem ei öötelda, sest Inglismaal eneel on küllalt tegemist oma EEC-probleemidega, mis teda ennuivad vältima igasugusesid

A.K.

Kuninga müüs 40.000 krooni eest näitusel

Kunstnik Aksel Tamme (vasemal) oma värviirikka suurekformaadilise linoolmaalingu ees Eesti Abistamiskomitee abiesimehe K. Jõgiga, kes maalingu ostis 1800 krooni eest.

TORONTO (EPL) — Torontos toimus pärast kahe-aastast vaheaega kunstnik Aksel Tamme tööde näitus — Eesti Maja suures saalis. See avati pühapäeval, 12. aprillil keskpäeval ja oli avatud õhtuni kl.10. Selle aja kestel külastas näitust üle 500 inimese, kusjuures 65-est näitusele valja pandud toodest müüdi 34 teost kogusummaga 8000 doll. See on ainulaadne kunstnikutöö memuhlimes, mille osalleks Torontos ja võõnaiiselt kogu vahes maailmas pole saanud üli-egi eesti kunstniku tööde näitus.

Aksel Tamme on erinev kunstitalent — ta ei harrast ülde akvarelli ja elimsaling on talle samuti harva esinev kunstiline käsitlus, kuna ta on täielikult spetialiseerunud linool-maalingule. Need on viordlemisi suures formaadis ja koloreerituid erkaste värvidega. Fantaasiarikkus igasugustele teemade käsitlemisel on Aksel Tamme puhul erakordne, kuigi ta südamelähedasemateks teemadeks on Eesti maa ja eesti rahvas. Terves reas linoolmaalinguis on ta juba aastate kestel kasutanud ajaloolisi ja eesti muinasloolisi teemasid. Aga toimunud A. Tamme kunstitööde näitusel oli peale eelpoolsete esitatud ka rida moodsaid töid, isegi abstraktsusele lähenevaid teoseid, kuigi Tamme peamiseks käsitlusviisiks on realism. Näidisel näitusel müüdi kõige esmalt eestiainelised töod ja seda juba varemaasse kaasmaalase hulka kuuluvatele, kuna abstraktsemad või niiöelda "rahvusvahelisemad" teosed omandasi noorsamate eesti kunstnikurade poolt, kellede hulk näitusel olnute hulgas polnud väike. Ni mõnedki töod osteta ka kanadalate poolt.

Kuna tänavune A. Tamme kunstitööde näitus oli kahepäevase kestvusega, siis arvas kunstnik oma hilelemenuka näituse esimese päeva õhtul, et ta ülejäänud tööd leiavad omanikud näituse teisel päeval, s.o. esmaspäeval.

Kuigi väimuitus ja erkordne huvi A. Tamme tööde vastu on laialdane, ei jäga seda eesiukohta tõki osa kaasmaalasi, leides, et A. Tamme tööd pole kunstitööd, vaid "kiirevad toeskoratsioonid." Seda seisukohta jagavad ka mitmed Torontos elunevad nimekad ja üldtunnustatus kunstnikud, mida nad on avalikult kinnitanud sellega, et oma kolleegi näitust ignoreeritakse. See ilmnes ka pühapäeval, 12. aprillil, mil enam kui 500-pealise publiku hulgas võis päeva kestel näha ainult üht Toronto eestlastele tuntud nimekat kunstnikku Eri Seekordsel A. Tamme teoste näitusel varieerusid väljapandud teosed 100 kuni 375 dollari vahel, keskmise hinnaga 175 dollarit, mida näituse külastajad ei pidanud kõrgeks. Uheaeelt hulgaline tööde müügiga sii A. Tamme terve rea tellimist mitmesugustele eesti-ainelistele töodele.

Sydney EESTI MAJA

Algus lk. 1

mis eestlaste vaikeee arvu — umbes 250 — peale vaatamata oli väga tugeva majandusliku kandejõuga, küpses mõte endale päriskodu loomiseks omas majas kus vabalt võiks helistada kannelt Vanemuine, kus polkat ja tuljakut lantsides ei pruugita kartagi vööra peremehe vappuvat põrandat ja kus celloige aga sirguv noorus õpiks armastama meie kaunist emakeelt ja vanemate kodupaika ning tundma, et nad pole üksikud tuulest vöörasse randa uhutud lapsed, vaid on ühe tuhli rahva pojad, ja et sellel rahval on nii palju, millele uhke olla.

Kuna Sydney Eesti Selts ei saa juridiliselt omandada mingi kinnisvara siis oli tollal kaks võimalust — kas kasutada kinnisvara muretsemiseks ra. usuldusmeeste süstesmi, nagu seda tegi näiteks Saksa Selts, voi siis luua uus juriidiline isik, kes oleks siis kinnisara omanikuks. 2. aprillil 1938. a. toimuski siis ko-operatiiv "Eesti Maja" asutamise koosolek, kus juhatuse valiti härrad Eduard Jürgens (esimees), Aleksander Selg (sekretar), Ernst Jürgenson, Jüri Sildever, Aleksander Taks, Richard Kalpus ja Georg Gläser. Koosolekust osavõtjad olid asjast väga väimustatud ning panid samas kokku .€250 mis oli tookord suur summa. Sobiva maa leidmise ülesanne pandi härra Kalus'ele, kes peagi leidis sobiva krundi, millel küll vanad majad peal olid. Kui leitud krunt juhatuse poolt sobivaks tunustati pani hr. Kalpus ka maa ostuhinna omast taskust lauale ja maa osteti kohe ära. Nimea kui vanad majad olid lammutatud, asuti selismaja ehitamisele härra Anton Thurm'i poolt. Vajaliku kapitali saamiseks levitati eestähti, mis läks kiresti kuna paljud kaasmaalased eriti Norrak'ute poe, selleks hädalõppuel del hommikust õhtuni autodega ringi sõitsid.

Suuremaid annetusi tuli, John Pasvilt, Norrak'uelt, leivametsr Kõrbarlt ja härra Jürgensonilt, viimase annetas hiljem ka veel näitelava riietuse. Väike puuduolev summa laenati pangast, mis aga peagi tagasi maksti.

Kuna vahepeal oli juhatuse koosseis kohanenud 4 liikmele, siis valiti uus 9-liikmeline juhatus koosseisus: asekonsul Arved Mielen (esimees), Arnold Lond (abiesimees), Eduard Jürgens, Ernst Jürgenson, Hermann Norrak, Lois Norrak (sekretar), Jüri Sildever, Aleksander Selg, Julius Rebane. See juhatus püüsis ametis 3-4 aastat ja viis Eesti Maja ehitamise lõpule.

Ehitustöid oli ja juba niikauguele arenenud, et 14. aprillil 1940. aastal võidi asetada majale nurgakivi suure hulga kaasmaalaste osavõtul E. V. askonsul Arved Mielen'i poolt.

14. septembril 1940. a. esimesel ema katusel all peetud Eesti Seltsi aastapraskoosolekul andis ko-operatiivi esimees A. Mielen maja võtmed piduliikult üle Seltsi esimehele Louis Norrak'ule. Sellesi ajast peale on Selts hoolitsenud mitte ainult rahvuslikku kulttuuri ja hariduisale korraldamise vaid ka majaga seotud praktiliste probleemide eest. Selts sisustas selle kõigile nii kalli ja kauni koeti. Isolitsen igasugusele korrastustöölle ja maksude tasumise eest. Kuna võõgadest vahaneti tema kiiresti siis võis tegevus areneda oma majas ilma igasugusie takistustegi.

2. maalmasõja järellainel tõid sinnaja eestlaskonnale 1940—50. aastatel hulgaliselt lisa ja Eesti Maja võitis nemadki oma katuse alla, kuigi olukord muutus kitsaks, eriti kasvavate noorte isetegevuseks skautlike noorte, üliõpilaste ja täiendusõkooli töö osas.

Uus vaimustus ja siivenenud teadmine eestlase olujõust ühendas meid maja laiendamiseks vajalikeis pingutuseks. Uute ostähtede levitamisaktsioonidel võtsid osa ka paljud "vanad" eestlased, kuigi suurem osa kapitali pandi kokku "uute" eestlaste poolt. Eriti suuri annetusi oli kapitali kogumisel härra Karl Liivat'il, kelle kaudu koguti ligi veerand valjakust summast. Kuna esimene Eesti Maja maksis umbes £2500. — siis lõpeks kõrvaloleiduile ehitatud uue ooteehitamine arhitekt Hans Mitt'i plaanide järele ligi £20 000. — maksma. Uute tiivale pandi purgakivi28.8.57. tolleaeg KO-operatiivi esimees Arved Mielen ja Selts esimees Oskar Loit, kes oli ühtlasi ka ko-operatiivi laekuriks. Juhatusse kuulusid veel: Karl Liivat (abiesimees), Albert Karp, Louis Orav, Ronald Sarv, Ivar Warik ja Herbert Sarev (sekretar). Uus osa kuulutati avatuks 6.4.58.

Maja laiendatud kujul osutus küllaldaseks enamikü rahvusgrupi tiistusteks — ainult suuremate üritustega läks Eesti Päevale. E. V. aastapäeva aktuse ja sportlike üritustele puhul On vahel kasutatud suuremaid üürituid ruume. Suuremate organisatsioonidena on Eesti Maja ruume alati leidnud ruumi Eesti Tähemeeskool, ajaleht "Meie Kodu", Ühiöplaskond, skautlikud noored, Meeskoor Austraalias, Segakoor, rahvatantsutrupp. Näeiring ning arvukate teiste organisatsioonide juhatased.

Tõusvad maksud ja suurenevad kaugused on viimastel aastal toonud päevakorda mõeldava Eesti Maja ümberkolimise küsimuse kusagile Sydney lähnepoolsesse piirkonda kuhu saaks rajada ka vajalikud sportdvijakud, ujumisbasseinid jne., kuid konkreeteeid samme pole senini veel astutud ning praegune Eesti Maja saab meile peavarju andma veel tuki aega.

Lähist ja Maailmast

■ 27 isikut toimetati Los Angelesis haiglasse pärast seda kui nad olid ühel vallaliste olengul söönud narkootilise sinetsega läbimmutatud kuivatatud kartulilõike. Kolm nendest on elukardetavas olukorras. Arvatakse, et tegemist oli LSD-ga, mis tekitas hallutsinatsioone ja ei möjunud kõigile tarvitajile ühesugusselt. Olengust ühes moodsas korteri majas võttis oss umbes 200 inimest.

■ Chicagos toimunud psühhiaatrote konverentsil ütles dr. Rudolph Dreikurs, et kui kõik füüsilised ning peühholoogilised tõkkepuud eemaldada, oleks lapsi võimeline õppima juba oma kümnendaks eluaastaks kogu praeguse ülikooli kursuse. Ta lisas, et inimesed kasutavad tegelikult vaid 15 protsenti oma vaimsest potentsiaalist.

■ Ebatavalist protsessi alustas San Francisco linnavalitsuse vastu 29-aastane tantsuõpetaja Gloeri Sykes. Ta oli saanud vigastada trammil, kui see jooksis roobastelt välja vastu postl. Põrutuse tõttu pea oli senisel vägu saskilkul ja kombelisel Gloerial tekkinud erakordne seksuaalelim,mida ta pole suutnud enam pidurdada. Gloeri advokaat kinnitas kohtus, et tema klient on muutunud neuvootseks ja näit. vilmase aasta kestel on laskunud seksuaal-seiklusse enam kui 100 mehega. Kõige selle tulemisena ta on saanud haigusi ja teda on kohtulikult vallandatud, Gloria nõuab nüüd linnalt kahjutasu 500.000 dollarit.

■ Massachusettsi orsariigis North Adamsis tegid Spraegue Electric rompany streikivad tööliised korjanduse oma peremehe, firma presidendi Robert Sprague heaks, kuna nad tundsid "muret" ta majanduslikus olukorra pärast. Selgus nimelt, et Spraegue oli kärpinud oma palka ja teenib nüüd "ainult" 70.000 dollarit aasta, võrreldes 80.000-dollariga eelmisel aastal. Kokkupanduud toetussumma oli umbes 40 dollarit.

■ Arizona osariigis, Phoenixis viidi 37-aastane Ted Kazzmaroski kopsupõletikuga haiglasse. Komplikatsioonid tekkisid aga tõelisell alles siis kui mees haiglast väljus ja talle esitati arve. Sellest selgus nimelt, et patsiendilt tahetakse maksu ka sünnihäire eest, kuna kuue lapse ja olevat sünnitanud haiglas tütre. Peatselt tehti aga siiski kindlaks, et selle kuriousumis oli süüdi haigla rikkiläinud elektronarvuti.

■ Inglise tervishoiuministeerium arvestab, et sigarettide sultsetumine läeb Inglismaal umbes 75.000 inimest aastas ja on südamehaiguste ning bronhiidi peamiseks põhjustajaks.

E. Munak maeti

Laupäeval 19. aprillil maeti Södertaljes rohkearvuliste soprade saates laskesportlane Ernst Munak, kes 5. aprillil lahkus äkki südamentaki tagajärjel.

Kadunu oli aktiivselt tegev Södertälje Eesti Laskurklubis, Södertälje Eesti Segakooris ja Eesti Klubis. Ernst Munakit meenutati paljude pärgadega ja rohkelt lilledega AB Saab-Scania kaastöölaste, kaasmaalaste töökaaslaste, ettevõtte juhtuse, tehaseklubi ja Södertälje eesti organisatsioonide poolt. Matusetaituse pidas õp. A. Kõdar ja laulusõlistina esines pr. Koidu Ventser.

E. Munak maeti Södertälje kalmistule. Kadunu, kes oli sündinud Pärnus, saanuks 28. aprillil 65-aastaseks.

Pool miljonit töötut Kanadas

OTTAWA — Mõõdunud kuus tõusis töötute arv Kanadas 526.000-le, mis on 6,5 prots. töötajate üldarvust ja kõrgem viimase 6 aasta kestel. Jaanuaris töötuid oli 485.000.

Veebruari lõpul Suur-Toronto piirkonnas oli töötuid 64.592. Peamiseks põhjuseks olid vallandamised autotöökstuses ja ehitusalal ning nõrk äritegevus tekstiilitöökstuses.

Valitsus ei ole sekkunud tööturu küsimustesse, kuna töötute arvu suurenemisega loodetakse pidurdada inflatsioont.

Vallandati usu pärast

LONDON — Inglismaal avaldati kolm kirja, mis oli sinna saadetud Rijas elupeva juudi Mendel Gordini poolt.

Kirjades protesteeritakse selle vastu, et nõukogude võimud on teda usuliste tõeksipdamiste pärast taga kitsanud ja oma töökohalt vallandanud. Ta olnud veren Rijas ühe juudi usuliste laboratooriumi juhataja, kuid tagandatud selle kohalt kui ta juutide püha ajal ei ilmunud tööle. Samuti on keeldutud talle loa andmiest valja rändamiseks Israeli. Kirjad olid saadetud UNO peaekretärile U Thantile.

HUUMOR

Eelmene hulkur: "Ühe maja ees tuli mulle vastu koer, kes oli nii sõbralik, et sõi mul käest."

Teine hulkur: "Ja jah. Onne peab olema! Minul naiteks ei vedanud, mina kohtasin hiljuti üht koera, kes sõi mu jalast."

*

Isa: "Ants, " itleb isa, " sa oled väike põrsas. Kas tead, mis see tähendab?"

Poeg: "Jah, papi, see on suure sea väike laps."

*

"Milline õnnetus! Meie lehm surí ära. Ma ei julge seda naiseie öelda. Sina ehk oled nii hea. Aga tee seda ettevaatlikult ja mitte liiga järsku."

"Ära muretse! Ütlen emaalt, et sõi oled surnud."

Nii nad ütlesid

Selwyn Lloyd, end. Briti välisminister: "Kui looberitele jäädakse piirama, leitakse varsti, et loorberilehed hakkavad muutuma kaktusteks."

George Brewer, briti "evolutsioonäär": "Nii kaua, kui sakslased ei lakka kirjutamast nimisõnu suure tähega, ei saa neist ialgi autoritaarse korra vastaseid."

Kansas City Star: "Nüüd, kus naised on juba pesapallijõukontuurid, automeierlteadlased, ametiühingute direktorid ja sõjajuhid, võime kindlasti loota, et nad ükskord ära õpivad ka autode parkimise."

Jean Genet, draamakirjanik: "Abielu ja sõjavõetemaistmine on kaks rikkalikult sanktsioneeritud eluvormi isikult vabaduse võtmiseks ilma kohtuotsuseta."

Jerry Lewis, filmikomik: "Vaba armastuse tulemused on ilmilyvenedis nii kaugele läinud, et seda isikut võib pidada lausa aristokraadiks, kelle sugupuus on vaid üks isa."

R. Lembke, saksa tv-komnik: "Kõikuhoidlikus on ainus viis, kuidas raha valja anda, saamata selle eest vähimatki rõõmu."

Ava Gardner, filmitähti: "Ma ei ole küll ebauskliik, kuid on asju, mis mulle toovad alati halva õnne. Näiteks mehed."

KIRIKUKKE teateid

Usulised raadiosaated igal pühap., teisip ja reedel kl 18.30-18.45 lühilainel 31 m. Tõmba World Radio. Pühibaaid igal tel 08. 21 32 77.

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Jakobis püripäeva jumalat. 26/4 kl. 15, kog. õp. oreli P. Ardna, laululehed.

GÖTEBORG: EELK Göteborgi ja Lääne-Rootsi kog. jumalat. Kristiikon 26/4 kl. 13.30, õp. Karl Kool, oreli PG Strömberg, laulehed. Pärast jumalat. kog. majas Götgatan 15 koosviib. kohvilauas leerilastele nende vanematele ja kog. liikmelle. Leerimõtepus 25/4 kl. 16 ja 26/4 kl. 11 kog. majas. Taevaminemispühа jumalat. 7/5 kl. 14, jutl. õp. Jaan Rebane, laululehed.

KUMLA: Kog. majas jumalat. 26/4 kl. 13, praost R. K. oolmeister, laululehed. Pärast täiskogu koosolek, nõukogu ülikmete ja kirikukongressi saadikute valimine. Hiljem kog. õhtu, praost Kolmeistri ettekanne Liibanonist ja Bagdadist.

EESTI AP. OIG. KIRIK

STOCKHOLM: Pühа Nikolai peakirik, 26/4 kl. 11, jumalateenistus ja liturgia ja kingepalve piiskop Jüri mälestuseks, tõlempr. A. Nael ja ülemd. N. Suursööt.

BORÅS: Carloi kog. majas 3/5 kl. 11 liturgia, praost N. Raag.

GÖTEBORG: Ülelõhedeel ortodoksikirikus 26ild kl 11 sisavikeelne liturgia, praost N. Raag.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Nellpühi kirik Filadelfia, Rörstrandsg. 7, jumalat. 26/4 kl. 13.30, H. Laur jt., noorte- sooloja koorilaulud.

STOCKHOLM: Norrmalmi Baptikirik, Norrtullsg. 37, 26/4 kl. 15 vabakirikute ühine jumalat., külalisklõneleja misjonär Jansson.

BORÅS: Blåbandi saalis, Stjärnskölsgatan. 5, jumalat. 26/4 kl. 11, pastor Edvard Raud Landskronast ja Nikolai Mörö.

ESKILSTUNA: Elimi kappelis, Hallenigatan 2 jumalat. 25/4 kl. 18 A Vaim.

ESKILSTUNA: Eskili kirik, Bätsmansg. 7 jumalat. 26/4 kl. 14, H Vahtrik jt.

GÖTEBORG: Smyrna Nellpühikog. jumalat. 26/4 kl. 11, H. Nyman.

GOTEBORG: Smyrna Nelepühikog. Parkg. 1 25/4 kl. 19 piiblitund, jutl. E. Raud. 26/4 kl. 15 pühapäevakool, kl. 17 jumalat., Ed. Raud ja A. Werendel. Ülestõusetan 4: 29/4 kl. 18 ohtupalvus.

HALMSTAD: Baptisti Kirik, Karl XI Väg 49 jumalat. 25/4 kl. 18, V. Kuhja.

HALSINGBORG: Slottshagskyrkan Längvinklsg. 26, jumalat. 26/4 kl. 14, Eisa Roos ja V. Kuhja.

JÖNSERED: Kyrkogatan 3 B, 29/4 kl. 18 piiblitund.

NORRKÖPING: Tabernaakel Kungsg. 26, jumalat. 26/4 kl. 13, kohalikud vennad, ohver väimisministeeriumile. Pühibaaid: Ed. Raud, Brädda. 54 palvetund 25/4 kl. 18.

Herk Visnapuu 50-aastane

Algus lk. 1

26. aprillil astub vilekümnendasse eluaastasse Ühendrikides, Clevelandis elanev ja tegutsev arhitekt Herk Visnapuu.

Ta on sündinud Tartus muusikakriitiku ja muusikakirjaniku Eduard Visnapuu pojana. H. V. võttis mõõdunud sõjast osa rindesõdurina ja ohvitserina kuni 1944 a. sügiseni, mil vedelalts ennuiv Saksa Rootsi, kus ta läks oma õpinguid arhitektuuri alal. Pärast mõneaastast Rootsis viibimist, õppimist ja tegutsemist siirdus H.V. Ühendrikidesse, kus lõpetas oma õpinguid arhitektuuri alal. Hea paariooõna on H.V. innustatult võtnud osa eestlaskonna seltskondlikust tegevusest kohapeal ja ka Ühendrikides eestlaskonna keskestes organisatsioonides, kuuluvs ka Eesti Rahvuskomitee Ühendrikides koosseisu. H. V. tegutseb linnade planeerimise alal, omades Clevelandis planeerimisebüroo.

Visnapuude perekondliku traditsiooni kohaselt — laulemeister Henrik Visnapuu oli H.V. onu — on ka juubilar tähelepandava eduga, hea vormitunde ja ladusa sõnastusega tegelenud värsistatud kõne viimiseniga. Akadeemilisel kuulub H. V. Korp! Sakala perre, kelle liikmed teda õnnitlevad ja soovivad jätkuvalt tervist eesti rahvale kasulikks tegudeks.

Jüri Remmelgas

Külastades lasteaeda

Algus lk. 1

ies kõtes (juhataja Erna Klemmer, kasvajad Tiia Anderson ja Kalli Klement). Kergitan mütsi lugupidamisega ka nende emade eest, kes ei hooli vaevast viia suurtest kaugustest hoolimata lapsi lasteaeda.

St. E. Lasteaed pöistlab rea problleeme. Asutus on kulustud ellu idealistide poolt ja teda kannavad ideaalid. Aga ideaalide teostamine nõuab ka raha ja seltskondlikke ohvreid. Ühel laseaeda vajaksid ka teised linnad ja suuremad linnaosad, kuhu eestlased koondunud. Suurem osa eestlasi peavad elupeve sunnil alati lasteaeda otseest õnnistusest ilma jäämata. Aga kõigil, on kaudne ja pedagoogilistest põhimõtetest, mille alusel töötab St. E. Lasteaed. Nimetame neist vaid kolme:

■ Lapsed õpivad korraliku eesti keele kõite peamiselt kõnelemise teel. Need vanemad, kes kõnelevad nendega kodus võõrkeelt, patustavad oma laste vastu.

■ Argu muretsetagu lastele säärasedi kalleid mänguasju, mis on alusel uhkuseeslaks, vastlemiseks, silmapilkseks imetamiseks ja siis nurkaheitmiseks. Mängusajad peavad olema nii lihtsad, et lapsed tõesti saavad nendega mängida.

■ Suurimaks kasvatusvahendiks on rõõm. Seda tunnistavad ka kriminaalpedagoogid. Ka nendel kooliõpetajana lugesin ühest saksa kriminalisti teosest: "Suurim osa kuritegijaid tulevad rõõmututest kodudest, mistõttu ei ole vahet, mistõttu ei ole vahet, mis suurepärast seltsimeest kihist nad pärinevad. Rõõm kasvatusvahendina on tugevaim võitleja kriminaalsuse vastu."

See kõlb ristl vastu neile kasvatusleeldele printsiipidele, mida meile ka sajandite kestel on sisendanud, et lõõmsamatele kasvatusvahendeiks on h l r m ja ja kõvakõnelemine. Selle põhimõtte teostamiseks antiJesse sõnadele "Laske lapsukesed minu juurde tulla ja ärge keelake" neid mitte" sootu vaadelile praktiliine käsitlus: viige lapsed Jesuse juurde hirmu, karistuse ja sundusega".

M.RAUD

Peking läheneb Belgradile

BELGRAD — Jugoslaavia ja Punа-Hiina vahekorred on olnud vilmased 11 aastal vaga jahedad, kuid nüüd hakkab olukord muutuma ja diplomaatilisele sidemele jalutesaadmiseks ilmselt toimub ka jookusul.

Ilmselt tunneb Hiina end liialt eraldatuna ja otsib sidemeid Euroopa kommunistlikke maadega lisaks Al-Hiina satellitt.

Okupatsiooniminister ei tea kohanimesid?

LONDON (EH) — Inglismaal sõjajal ilmunist alustanud (1942 a.) Nõuk. Liidu propaganda häälekandja "Soviet Weekly", on hiljuti oma veergudel sõna andnud okupeeritud Eestis ametisse määratud m.n. ühiskondliku teeninduse "ministrile", kes teeb katseid näidata kaasajal esinevaid ühiskonnateenenduse probleeme meie kodumaa tänapäeva eludest.

Selliste ülesannetega okup. Eesti "ministriks" on keegi Meta Jangolenko, kes end propagandaleheks ehib "eestlaste esimeseks naisministriks ja üldse esimese naisliikmena valitsuses." Venelase "tuttavakstegemiseks" lisatakse, et Metsat võetud (okup. Eestis) valitsusse 1-sel aprillil — aprillinalja tehtaval päeval, kuid ta leidvat, et ühiskondlik teenimine Eestis olevat üks sootuks tõsine asjasajamine.

Meile on siinjuures huvitav teada, et ikestatud Eesti "ministripoua" ei näi üldsegi tundvat eesti keelt, kuna seletusartiklis ettetulnud ja eesti keeles edasiantud kohanimed ja muud eestipärased nimetused leiavad esitamist vene okupantidele omaste silmastorkavate kirjavigadega.

Meie Rannahoone nimetusest Pärnus on saanud okupatsiooni propagandas "Pjarna Rannahosne", Tallinnas Mustamäe! asuva konservikaupluse nimetamise puhul mainitakse "Mustamjae". Tehakse näiteks juttu ühest Tallinna paljudest vene kelneritest, kus selgub, et "Dmitry Demjanov on haarimeheks Tallinna parimas restoranis nimega "Kiidmu-Kukk".

Igaüks pidavat Tallinnas tundma tema segatavaid koktejle ja seda, et ta saautanud I-mese baarimehe tiitli kogu N. Liidus. Kuid vene Dmitri olevat varemalt hõbenenud oma kelneriameti pärast, kuna ta kartnud, et sõbrad oleks võinud teda näha ehituplatsil töötamise asemel kandmas kõrtsis taldrekuid ja kanidikuid. Nüüd aga olevat sarnased endised eelarvamused muutunud restoraanides töötajate kasuks, jne.

Jangolenko tervet lehekülge täitvas seletamistes, kus näidatakse ka Pärnu restorani ja ainult konservipurkide riiulitega ja inimtühja Mustamäe ühiskaupluse iseülevõtteid, on peamiselt juttu meie kodumaire kõrtsipuhkluu teenimisest ja koperatiivkauplustes töötajate teenistusvõimalustest. Veel üteldakse üldistavalt nõuk. elanikconna teenindamiskohta minevikus, et bolševistliku Venemaa varajasein päevil, kui noorukre N. Liit ainult "oma saapapaelteet kinnitusteles" end nõvisi pistu upitanud, olnud neil muuhulgas paljugi suuremaid ülesandeid kanda, ja polevat aega üle jäänud tarvijate teenimiseks. Nüüd olevat selline teenendamine tublisti muutunud...

Minister seletas veel okup. Eesti kohta, et sesl tervelt viiendik töötajaskonnas töötavat ühiskonnalise teenindamise alal missugune protsent olevat palju suurem kui üheski teises sovjetliide osariigis.

Eesti Metsateadlaste Uhing Rootsis tähistas esmasp. 6. apr. oma 25. a. organiseeritud tegevuse aastapäeva kokkutulekuga Eesti Majas. Esimine rida vasakult, Z. Raskasov, dr. K. V. Algvere, J. Kõresaar (esimees), B. Tuiskvere (a/k Metsamees Eksiilis toimetaja) Teises reas, V. Mathiesen, A. Pals (laekur), A. Raukas, P. Kool, T. Salum, H. Talts (kirjatoimetaja).

SIIT JA SEALT

● **Toronto tähistas 50-ndat sünnipäeva rahvusliku tegelane ins. Aksel Salumeta, kes ilmub ühe Kanada ettevõtte abipresidendina. Ta on Eesti rhvuslaste Kogu esimeheks Kanadas viimasel viis aastat.**

Balder Jaan vestleb

BILL PILL

Bill Pill on isesugune mees. Ta omapärane lisedon kuid tuli hästi erdalt esile viimasel ajal, kui kirjakandjad panid jalad seinale ja istleisid, et meie töödi ei tee. Streigime.

Ma olen lähele pannud, et kõik koerad ilma erandita et salli postiljone. Nii kui paunamees alaväravast sisse astuh, hakkab koer kohe väga vihaselt haukuma. Ja mitte ainult tema. Kõik ümbruskonna koerad ka, nagu kuuluksid nad ühtte unioonl ja teeksid solidaarsuse pärast kaasa.

Streigi ajal koerad vaikisid. Inimesed aga tegid hirmsat kisa. Ma ei tõle, et haukusid. Süda aga oli kirjakandjate peale täis küll. Kuidas nad tehivad Seadust ei austa! Mis kord see on?

Kirumist oli hirmus palju. Sõr jata said mitte ainult streikijad, vaid ka kõrged võimukandjad ja seaduseandjad, nii kaugle minna. Igasugusid arvamusi oli must miljom, kirju — ei ühtki.

Milline õõnistus on elada ilma postita!

Bill Pill aga oli õnnelik. Jah, minu tutvuskonnas ta oli ainus inimene, kes ei suiltanud tuld ja tõrva. Naeratas mesimaasuel ilmel ja ütles:

"Küll nüüd on hea rahulik olla."
"Mille poolest?" küüsin mina.
"Tülitajate poolest."
"Kes sind tülitab?"

"Õnnitlejad," vastas Bill Pill. "Vaevalt päeva mööda läheb, kui mõnelt firmalt ei saabuks selle kiri, et härra Bill Pill, meie õnnitleme teid suure võidu puhul. Teie nimele on langenud see ja see võit. Noh, et meie oleme määranud teile toreda ehituskrundi. Tulge ja võtke kingitus vastu. Teil ei ole vaja muud kui..."

Bill Pill löi käega.
Ma ütlesin.

"See on firmade reklaamvõte."

"Mis õigus on nendel mind tülitada? Irritada minu ült, et soovime õnne ja suur võit ja... Narrivad inimest."

Kõik teised küüsisid sel ajal, et mis õigus on kirjakandjatel streikida, tema aga...

"Küll on nüüd hea rahulik olla," ütles Bill Pill. "Ma ei salli, et mind tülitatakse. Minu pärast kõlma, streik kasvõi igavesti."

Kui kirjad hakkasid jälle käima, ohkas Bill Pill:

"Post tõi mulle rahvaloenduse ankeedi. Ei jäta rahule. Tungivad mu eraellu. Igasugiseid keerulisi küsimusi. Kui suur mu sissetulek on? Kui palju ma pangaprotsente saan?"

"Nad ütlevad, et see jääb saladuseks."

"Mis saladus see siis enam on, kui ma must valgel pean kirja panema? Kõik ähielu asjad ja... Mis õigusega nad seda nõuavad? Ei ja ta inimest rahule."

Bill Pill kirus ja kahetses väga, et kirjad olid hakanud jälle käima. Ütles:

"Ma loodan, et see nii ei jää. 15. aprilli paiku tuleb uus streik, mis kestab vähemalt paar kuud."

Ma küsisin:
"Miks just 15. aprilli paiku?"

"Kuradima tuhmaksulehed. Ei jäta inimest rahule. Uurivad ja puurivad. Iga aasta olen tähtsise viimase päeva peale jõtnud. Kui nüüd viimasel päeval streik tuleb, post ei käi, siis lükkub tähtpäev automaatselt edasi."

Näe, milele mõni inimene loodab.

Lootma peab.
Lootuse najal me elame.

Huumorit

"Olen alati imestanud, et sul on selline punane nina. Millest see tuleb?"

"Armas poiss, elu on mulle annud nii mõnegi ränga saatuselöögi!"

"Ja ikka nina pihta"?

Eesti ja Soome naised!

Aastates 45—55, teiega soovib tutvust 50-a. eesti mees. Kui tunned ükainduse igavust, siis kirjuta mõni rida. Vast. s.l.t. Stockholmis, märgusõna "Kohtame kevadel".

Kaasmaalane!

Kr. 2:50 eest veid Eestiaste Suurloterii võita auto. Koostamine 22. mail. Tellida: Fack 11, 100 52 Stockholm, Tel 67 70 32.

Moodsa helilooja mured Ettekandeid New Yorgis

NEW YORK (EPL) — On suurepärane ja pääkeeline hommikupoolik väljudes Union Square allmaraudtee jaamaast. Jalutades läbi selle väikese väljaku näeb neljа pronkskuju: kaks neist tunnen ära, Lincoln ja Washington on seljaga nende paari pinkidel magava mehe poole kelle vahadus resi ametiühingud pidasid. Siit on ainult üks blokk Irving Plaza HallI, mis tegelikult on Poola Maja, ja siin toimub kogu Kultuuripäevade tegevus, kuna Eesti Maja on liiga kitsas ja ei mahuta kõiki osavõtjaid.

Poolettunnise hilinemisega avab esimees tööpäeva torontolane Ergo Karuks ja annab sõna heliloojale ning muusikaõpetajale dr. Tõnavi Virkhaalle, kelle loengut "Kriis kaasaegses muusikas" on tulnud kuulama enam kui viiskümmend inimest. Kõneleja märgib kohe, et ta tunnetab inimesugust kriisi: üldist, ameerikalikku ja isiklikku ja see probleemiasetus tundub kohe karakteristlikuna kogu toimuvate Kultuuripäevade kavale. Pole kõne sii ainult eestlikud kultuurikülsimused, nende kõrval käsitatakse üldinimlikke või siis vaagitakse nende najal eestlikke. Seega on vaatluste lähtekoht nihkumud,mõtteklikude fookus nuijate paigutel Ameerika muusikaelu kriisi põhjustajaks arvab referent majandusliikud olud — Euroopas on ühiskond suunud muusikaelu korraldama, Ameerikas on see jäänud eraisiatistlikuks ja seega juhuslikuks, ja see, ja juhustlikuks, selle kõrval on noorus siin maal asunud võitlema elu kvalitteedi eest, sest "mis kasu on sellest kui võidetakse kogu maailm, aga kaotatakse oma hing." Edasi tõlles Kõneleja enese kui helilooja isikliku kriisi olevat seoses üldise muusika kriisiga, mis on kogu läänemaailma muusikaelu nähteid. Mozarti ajal oli lihtne olla muusik, nüüdne elektrooniline muusika olla heliloojate käitemaks dirigentidele, kuna selle produteerimiseks pole vaja orkestreid vaid ainult helilinti. Oma heliloomingulise kriisi demonstreerimiseks mängis kõneleja ette kaks palu: 1956.a. kirjutet "Mänlatõrkvartetti" mille loomiseks tal oli kulunud kuu aega, ja "Variables & Contrasts for tape" mille ta oli komponeerinud üleeile nelja tunniga. Esimene lugu oli klassikaline ja kontrapunktiline kreõpillimuusika, teine puhtakujuliselt laboratoorne helilooming, kusjuures sinaaks koomilisuks heliks oli olnud non tõmbamine üle saehamaste, milline heli oli transformeeritud neli korda aeglaemaks. Kuidas nüüd leida paari sõna, mis aitaksid selgitada heliloose iseloomu ja mõju? Taktilisell ruumis liikuv heli, mingi sisemist atmosfäari lähiv ja valgustav, vaikust perforeerib. Enk suudab keegi teine seda paremini. Igal juhul arvas läbirääkimiste osas Ergo Karuks, et moodne muusika on ametnroone tekitav, sõna võtsid veel lauljatar Ellen Parve, Andres Raudsepp, Ilmar Mikiver ja Leonhard Vahter.

Helilooja Taavo Virkhaus

Elektrooniline väriraga kõrvus sirduti üle tänava Lüchovi restoraani (asutet 1870) mille saksiisest omanike rahvusrumm oli dikteerinud selle kaunistamise maalingutega Niebelungide saagast. Lüchow (ameerikalikult häälda luschaa) on New Yorgi populaarsemaid restoraane ja ka suur, ulatudes läbi tänavaloki, kulturipäevaiste jaoks oli kaetud laud eriummi kua vaadeldes Siegfriedi võitlust sulitsu ja tuldpurskava lohe-ga. Võis kuulatada einetajate vestlust ja jälgida kelnerite eeskujulikult nabedat serveerimiskunsti. Lühtne kuid maitsev ja solidsselt serveerit lõuna ja miljöö meelitas rahvast käumakaki istuma nii, et peaketnergi pidi hüüdma, et järgmine loeng on algmas.

Kirjandusteadlase ja poeedi dr. Ivar Ivaski loengu teema "Paul-Erik Rummo luulemaailm" oli juba Kultuuripäevade ettevalmistustöö kestel tekitanud polemiikat ja proteste.

Loengut kuulama tulnud enam kui kahesnimeraalse publiku huigas võinäha isikuid, kes ilmselt olid tulnud otsima enese protestidele õigustust. Dr. Ivask käänas huiletaja loomingut kirjanduteadlasena analüüsides ning vaagides selle sõnalisi ning kunstilisi väärtusi. Keeelelselt ja stiililiselt viimistletud ettekanne kujunes põhjalikuks kirjanduskritiliiseks esseeks millele eznevad formuleeringuid võis nautida kui iseseisvat kirjanduslikku loomingut. Sõnavõtude osas kiirustati pikat, kuna oli algamas dr Randi-Marieq'i psühholoogia seminar, kus ta käsitas vaimohaigete poolt loodud maalid ja joonistusi pealkirja all "Vaevatud vaimude väljendusi."

Ärge unustage, et 1. mail algab uus tellimisperiood. Aeg on uuendada terminitellimisi.

EESTI PÄEVALEHT

METSAKODU UUDISMAA

POSTIARVE 69 47 71 FALKÖPING

VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

Ceausescu rõhutas Kremlis rumeenlaste iseseisvustahet

MOSKVA — Lenini juubelipidustustest Moskvas võtavad osa 79 kompartei esindajad kogu maailmast. Kuid samaegselt nähtub selgesti, et lahkhelid kommunistlikus liikumises ildiselt on suured. Nii näiteks on kõik kohal rohkesti väikeste ja tühiste kompartei esindajaid, kuid maailma suurima kommunistliku partei esindajad puuduvad. Nimelt Puna-Hiina kommunistid, keda pole juubelile üldse palutudki. Pidustustest pole osa võtnud ka Moskvas asuvad Pekingi diplomaatlised esindajad. Peale selle teklas Moskvas teatud tähelepanu ka Rumeenia kompartei juht Ceausescu, kes om akõnes kriipsutas alla oma tahet suhelda kõikide sotsialismaadega (sel juhul ka Puna-Hiinaga). Peale selle peab Rumeenia tähtsaks rahulikku koostööd kõikide riikidega globaalses ulatuses, hoolimata erinevatest ühiskonnasüsteemidest.

MOSKVA — Rumeenia valitsusjuht Ceausescu rõhutas om aKremlis peetud kõnes, et sidemed kõikide (rõhk sõnal "kõikide") teistmaadega peavad tuginema printsiipidele, mis näevad ette rahvusliikku iseseisvust. Peale selle ka suveräänsuele ja võrdõigusliikkuele, kusjuures Rumeenia leiab, et igal riigil on õigus iseseisvalt lahendada om aprobleeme ilma vahelaatsimiseta väljaspoolt. Ceausescu lisas juurde, et tegelikult on ka Lenin toonitanud, et kommunistide omavahelised tülid on hoopis teistsuguste iseloomuga kui tülid näiteks kommunistide ja nende vaenlaste vahel. Vastavalt sellele leiavad rumeenlased, et praegued raskused kommunistliku ja töölisliikumises on möödaminevad nähted. Väliisvaatlejad märgivad, et Ceausescu väljenduses ametlikult pole eriti opositsioonilise iseloomugu, kuna taolisi tõõklauseid on esitanud ka Kremli juhid, muuhulgas seoses Tshehhi aõnärga. Ainus vahe selsah selles, et Ceausescu oma väljenduistega mõites hoopis midagi muud: suveräänsust selle läänelises mõistes. Et venelased nähtavasti põlnud Ceausescu kõnega sajaprotsendiliselt rahul, näitab ka fakt, et Tass oli kõne inglakeelset referaati tublisti kärpinud ja pehmendanud.

MOSKVA — N. Liidu informatsiooniteenistust on juhtide osas tublisti ümber mõlleeritud. Uudiste büroo Tassi juhiks määrati välisministeeriumi pressiosakonna shef Leonid Samjati, kuna büroo senine direktor Lapin määrati riikliku raadio ja TV komitee esimeheks. Pressikomitee esimees Mihhailov omaenda on taiend peadõõsile. Pole veel teada, kes teda asendab.

MIAMI — Relvastatud grupp eksiilkuubalaste organisatsioonist "Alpha 66", kes mõni päev tagasi maabuis Kuubal, eesmärgiga organiseerida Castro-vastasel revoltsioonil, palub USA-st, ja teistest ladina-Ameerika riikidest materiaalset ja moraalset abi. Võitlusgrupi raadioteates öeldakse, et nendega olevat liitunud huigaliselt kohalikke kuubalasi Oriente provintsist. Havanna raadio omalt poolt teatab, et Castro kommunistliku armee ükased praeguri veel olsivad mägedest taga "maahunnid terroriste ja kontrrevolutsionääre".

UUDISEID... LÜHIDALT

Liikumisi läbi raudeesriide

Okupeeritud kodumaa teatell vibis Rootsis sugulase matusel Lehte Koore.

Ameerikas viibis oma poja juures Elsbet Männi ja Kanadas õe juures Erna Ehtrede Murman.

Alatieks sõitis Ida-Saksamaalt Viljandilase Aleksander Koordi juurde tema õde.

'Ono' Ho jäi säilitamata

NE WYOR K(VES) — Venelaste balsameerimiskunst sai raske tõmaazhi osalisela Põhja-Vietnamis.

Kui sealne president Ho Tshi Minh suri, paluti venelasi tema laipa balsameerima, kuna nad olid, tõtleks, hästi balsameerinud omal ajal ka Lenini. Venelased kasutasid aga sama meetodit nagu jahedama kliimaga Venemaal ja tulemuseks oli, et Minni laip ruineeris täielikult.

August Mutli 85-aastane

Oidenburgis, L.-Saksamaal pühitseb 2. mail omaaegne Suure-Jaani hästiunetud majandus- ja selskonnategelane August Mutli oma elutee 85. sünnipäeva.

August Mutli sündis Asu talus, Viljandi vallas. Õppis Viljandi linnakoolis, kus mutsees olid tema kooliõpilasteks Joh. Laidoner, Juhan Müller, Th. Käärik ja Jüri Koik (Toomas Tondu) ning terve rida teisi rundud riigi- ja avalikuelu tegelasi. Peale koolist lahkumist õppis ta ametit Tsavere valla kirjutaja J. Kivistiku juures ning töötas a. 1906 Vastemõisa valkarjutajaks ebina.

August Mutli elutöö algas aga a. 1907, mil ta avas Suure-Jaanis raamatu- ja kirjutusmaterjali kaupluse, ühtaja hoogsalt kaasa töötanud kõrbalikus seltskonnaelus. Tema kauplus, kui ainulaadne kohapeal, kujutas endast tähtsat kirjasõna keskust üle 30 aasta.

Arkamisaja pärimustega laulu- ja mängusektsi "Ilmatari" tegevusest võttis juuhlat osa aktiivselt. Ta oli Suure-Jaani esimese linnavolikogu liige, kaousegne kooperatsiooni ühispanga revident ja viimati juhatuse liige, kohapeakse skautrühma vanem, kirikunõukogu juhatuse sekretär, omakaitse juhatuse liige ja viimane Suure-Jaani linnavanem.

Ka põgenikuna Saksamaal on juuhlar osa võtnud rehvuskoondise üritustest, olles komitee revisioriks ja liikmeks. Ta harrastab linnukati aistõõd ja kõik ajaviiteks kalastamas, maistades pikke ja töörohket aega oma kaunil kodumaal. 1961 eastal lahkus surma läbi terra ahikaasa.

August Mutli

August Mutli arvutad sõbrad ja tuttavad soovivad talle õnne ja tervist edaspidiseks.

Jaapanlaste manöövrid

Jaapanist kirdes asuval Hokkaidoasrel teostasid jaapanlased 2000 mehelise ülesanega manöövri, millele osavõtjaks oli hävitada "N. Venemaa desantsaarmee".

Manöövrid toimusid niivõrd hästi, et Jaapani kindral Hashimoto võis kinnitada: "Praegured Vene sõjalised jõud Kaug-Idas ei moodusta Jaapanile mingit ohtu."

†

Minu armas mees ja meie kallis isa

Heinrich Laur

* 8. 11. 1909 Emmastes
† 20. 04. 1970 Uppl. Väsbys

jättis meid valusalt lahkuma lühikese ja piinarikka haiguse järele.

MARIA
LAPSED ja MAMMA

Ei seal enam vaeva tunne, kes on leidnud elutee.

Matusetalitus toimub laupäeval, 2. mail kell 12 Hammarby kirikus Upplands Väsbys.

†

Armas venda ja onu

Heinrich Laur'i

* 8. 11. 1909 Emmastes
† 20. 4. 1970 Uppl. Väsbys

mälestavad sügavas leinas.

HERMAN
perekonnaga Rootsis
IDA
perekonnaga Eestis
AUGUST
perekonnaga USA-s
AVO
perekonnaga Eestis

"Moodas vaev, algab päev, tasvas õlleval",

†

Ootamatult lahkunud armast tõõkaaslast

Heinrich Laur'i

mälestavad kurbuses

HENDRIK ANTON
VOLDEMAR AAVIK
HARRY MÄGI
ELISE TREUGUT
OSVALD VENTSEL
ERNST VILVAL

†

Armast kaasmaalast

Heinrich Laur'i

mälestavad leinas

UPPLANDS VÄSBY
EESTLASED

†

Armast laagrimaalast

Harald Rüütel'it

mälestavad leinas

UPPLANDS VÄSBY
EESTLASED

Sydafrikas imperialism

Sydafrikas regerande nationalistparti förlorade flera platser i onsdagens val. Men det bekymrar sannolikt inte stort premiärminister Vorster. Han uppnådde vad han framförallt ville genom att hålla val ett år tidigare än han hade behövt, nämligen att krossa det högerextremistiska uppsprutet bland hans egna nationalister.

De revolterande med förre regeringsmedlemmen Albert Hertzog i spetsen driver hård kritik mot vad de betraktar som en mjäkig apartheidpolitik. Vorster svarade med att sparka Hertzog-gruppen ur partiet och snabbt utlysa val för att stämma i bäcken. Dessutom skärpte han rasapolitiken för att ta luften ur Hertzogs valkampanj. En ny lag utfärdades som förbjuder afrikaner att arbeta som kontorister, kassörskor, växeltelefonister och butiksförsäljare.

Det fungerade. Utbrytarfalangen utplånades ur parlamentet. I stället gick det Förenade partiet framåt, men det kommer inte att lägga några hinder i vägen för Vorsters försök att utbreda Sydafrikas politiska och ekonomiska inflytande norrut på kontinenten.

Striden mellan Vorster och Hertzog har i grund och botten inte gällt med vilken grad av hårdhet apartheid skall bedrivas. Utan om Sydafrika skall återgå till den traditionella isoleringen eller utnyttja sin ekonomiska styrka till att föra en "rand-imperialistisk" politik — rand är den sydafrikanska myntenheten.

Sydafrika har laddat upp sin styrka genom att förvägra den färgade majoriteten en rimlig andel av arbetets frukter. Afrikanerna utgör drygt tre femtedelar av befolkningen men får bara en *femtedel av konfantinkomsterna.* Resultatet har blivit en uppdriven industriell produktionsförmåga som kräver nya marknader.

De styrande skulle kunna lösa en del av avsättningsproblemet genom att äntligen låta de färgades standard och köpkraft närma sig de vitas. Men regimen har blivit fånge i sina egna vanvettiga föreställningar om den vite mannens mission att leda och civilisera i Afrika. En idé som inte är något annat än inkrökt egoism utklädd till politisk religion — och genom denna förljugenhet ännu mer mothjudande än den skulle vara om den framträdde naken.

Infiltrationen och uppmjukningen av de fria staterna norröver är redan på gång. Malawi börjar alltmer likna en ekonomisk satellit till Sydafrika. Madagaskar och Mauretanien är mottagliga för anbuden om ekonomisk hjälp och handelsförbindelser. Ghana tycks vara på glid åt samma håll. Kongo-Kinshasa verkar allt annat än ståndaktigt mot locktonerna från rasförtryckarna längst i söder. Det är däremot fortfarande Zambia och Tanzania fast motståndet mot "samarbete" innebär svårigheter.

Uppluckringsprocessen är ett förnedrande skådespel. Och skammen drabbar främst de rika länder som fördömer Sydafrika men inte ens ger u-länderna i "den svarta" världsdelen så mycket hjälp att dessa över lag orkar stå emot frestelsen att låta sig inordnas i ett ekonomiskt mönster som passar Pretorias syften.

Stärks inte motståndet mot Sydafrikas imperialistiska marsch norrut så kan den fortsätta långt upp i det centrala Afrika. Men en sådan framgång rymmer också fröet till ett framtida nederlag. Spridningen av Pretorias inflytande vidgar det område som i sista hand måste kunna hållas under kontroll med militära insatser för att en revolt mot en "vänskaplig" regering någonstans inte skall leda till att hela imperiet börjar rasa samman.

Sannolikheten är naturligtvis stor för uppror i afrikanska stater där regimen — och hela ekonomin — står under inflytande av rasistera nere i söder. Och samtidigt begränsar apartheidpolitiken Sydafrikas militära kapacitet: armén kan rekryteras bara från den vita minoriteten. På sikt är Vorsters imperialism ännu omöjligare än Hertzogs isolationism.

Plan med prutmån

Många tycker säkert att det var ett utmanande anspråk som administrativa kontoret i Eskilstuna kom med häromdagen. Man hade räknat fram ett behov av 59 nya tjänster för administrationen av det blivande Stor-Eskilstuna. Alltså 59 fler tjänster än som finns sammanlagt i de kommuner som skall läggas ihop.

Utmanande är nog ändå inte rätta ordet. Först och främst är anspråket inte fullt så stort som det kan se ut. Av de 59 tjänsterna är hela 13 till funktionen redan besatta med arvodister. Man har nämligen i väntan på sammanläggningen samlat framställningar på hög om att få *göra arvodesanställda till ordinarie.* Dessutom har man i viss utsträckning avstått från personalförstärkningar, med påföljd att det på sina håll förekommer onormalt mycket övertid.

Delvis är det således ett länge ackumulerat behov som nu anmält sig i en klump. Men även om man drar ifrån det så blir det åtskilligt över, så mycket att förtroendemännen säkert kommer att pruta en hel del.

Det betyder dock inte att de tjänstemän som ställt samman planen huggit till på ett uppseendeväckande sätt. Som grund ligger de olika förvaltningsledarnas bedömningar av personalbehovet. Och de bedömningarna speglar ambitionen att ge allmänheten och myndigheterna den service de helst skulle vilja ha. Tagna vart och ett för sig kan önskemålen stöttas med goda skäl. Det är bara det att summan blir mer än någon är beredd att svälja i ett enda tag.

Det är precis på samma sätt när kommun och stat pusslar ihop budgeten. Från de olika myndigheterna kommer äskanden som alla kan vara hur välmotiverade som helst men som sedan måste *prutas ner för att rymmas* inom den ekonomiska ramen. Konstigare än så är det inte.

Framstegspartisterna

påstår att folkpartiet försökt hindra dem från att få hålla rikskonferens i riksdagshuset. Uppgiften dementeras bestämt av den vaktmästare som har hand om lokaluthyrningen.

Det är ingen som missunnar framstegspartiet att konferera i riksdagshuset. Däremot är nog vällarna se till att det inte får votera där för deras räkning.

Sörmlands sista skvaltkvarn börjar luta mot sitt fall

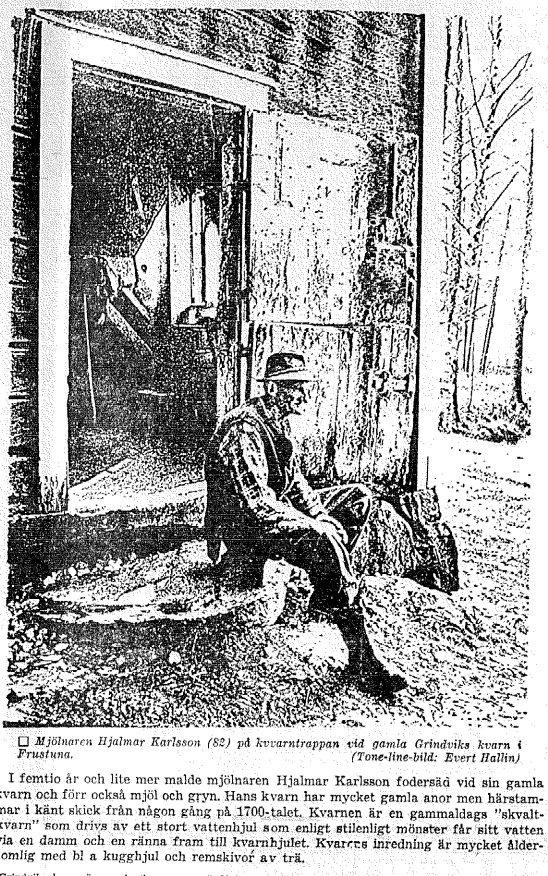

□ *Mjölnaren Hjalmar Karlsson (82) på kvarnstrappan vid gamla Grindviks kvarn i Frustuna.* *(Tone-line-bild: Evert Hallin)*

I femtio år och lite mer malde mjölnaren Hjalmar Karlsson fodersäd vid sin gamla kvarn och förr också mjöl och gryn. Hans kvarn har mycket gamla anor men härstammar i känt skick från någon gång på 1700-talet. Kvarnen är en gammaldags "skvaltkvarn" som drivs av ett stort vattenhjul som enligt stilenligt mönster får sitt vatten via en damm och en ränna fram till kvarnhjulet. Kvarens inredning är mycket ålderdomlig med bl a kugghjul och remskivor av trä.

Grindviks kvarn ägs av lantbrukare Lennart Andersson, Finnvik, som är gift med en dotter till mjölnaren Karlsson. Kvarnen har efterhand förfallit en del; hr Andersson har tillsammans med sin svärfar kostat på den en hel del men ändå börjar den trots allt att luta mot sitt fall. Vissa hembygdsintressen har utlatat sig för att kvarnen borde bevaras som ett kulturminne — men även i det här fallet tycks det vara så att medan gräset gror dör kon.

På bilden sitter i alla fall gamle mjölnarn och mediterar medan kvarnen mullrar en gröpmåld. Bilden togs för ett par år sedan. Om kvarnen ska dras igång i år vet man inte. Både mjölnarn och kvarnen är lite skraltiga...

Om Stockholm

■ "Det hände på Kungsholmen" (från 1951, nu i Temaserien, LT,) är den första av Ivan Oljelunds fyra böcker om arbetarrörelsens genombrottsår. Miljön är sekelskiftets Stockholm, då en småstadsidyll med många lummiga grönområden, dit familjerna kunde göra utflykter om söndagarna och där man roade sig med gårdsfester under höstkvällarna.

■ Oljelund skildrar familjen Häger på Kungsholmen, som var en typisk arbetarsladdsed. Familjefadern Kjell Häger är typograf till yrket, en begåvad och beläst man, som rycks med av arbetarrörelsens idéer. Fattigdomen är stor, även om typograferna hade det relativt bra skilt — de hade organiserat sig redan på 1840-talet. Kjell Häger pläderar för pension och semester åt arbetarna och för sanering av ohygieniska arbetsplatser. De krav han framför har blivit självklara rättigheter för nutidens arbetare, men själv fick han aldrig uppleva förändringen. Han dog redan i tretioårsåldern i typografernas yrkessjukdom tbc och efterlämnade hustru och två små söner.

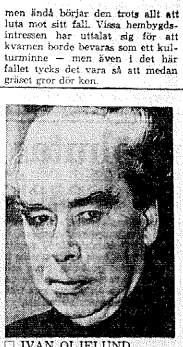

□ IVAN OLJELUND

■ Trots familjen Hägers tragiska öde är "Det hände på Kungsholmen" en sällsynt charmfull historia från sekelskiftet. Oljelund är en ypperlig stockholmsskildrare, som tecknat sin bekundoms stad med klara och säkra konturer. Det är en skildring som både griper och roar.

RYMDÅLDERNS VARDAGS

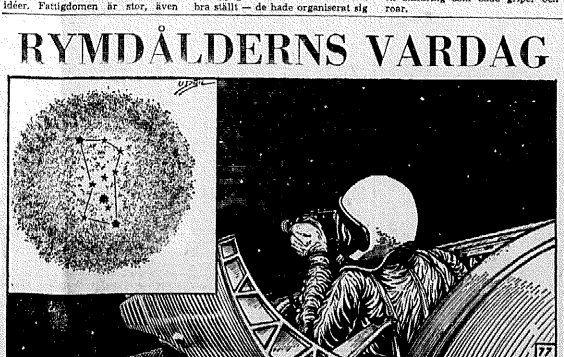

■ I september 1936 tog den amerikanske astronauten Richard Gordon en serie fotografier i rymden. Dessa studerades senare ingående under lång tid av astronomer och gav anledning till synnerligen intressanta teorier. Gordon tog fotografierna när han stod i den öppna luckan på Gemini-kapseln, i vilken han och hans kollega Charles Conrad kretsade runt jorden. Han använde en kamera med särskild ultraviolett lins, och han tog bland annat några fotografier av det område, där Orions stjärnkonstellation är belägen. Efter en extensiv analys av dessa fotografier har amerikanska astronomer slagit fast, att denna konstellation är omgiven av ett jättestort moln av kosmiskt stoft.

■ Molnet har formen av en sfärisk hinna. Den rymd den omger har en diameter av 120 ljusår. Ett ljusår är som bekant den sträcka, som ljuset tillryggalägger under ett år. På en sekund förflyttas en ljusstråle 300.000 kilometer. Ett ljusår är således en sträcka av omkring 9,5 billioner kilometer. Stoftmolnet anses bestå av material, ur vilket en stjärna — eller flera stjärnor — kan uppstå när det nätt en tillräcklig förtätning. Hur stjärnor uppstår är ännu en av de största mysterierna inom astronomin. Om de iakttagvarande astronomernas antagande är riktigt, skulle det område, där Orions stjärnbild ligger, möjligen vara stjärnornas födelseplats.

MENINGAR *Ord i marginalen*

MARKAGO- och markanvändningsfrågorna blir stora problem under 1970-talet, fastslår riksdagsman Erik Grebäck, ordförande i tredje lagutskottet.

Den lagstiftning och politik i framtidsperspektiv, som hr Grebäck arbetar med, är en viktig, kontroversiell och i hög grad politiskt brännbar samhällsfråga. Författaren gör i artikeln i sina värderingar utifrån jordbrukets och skogsbrukets speciella synpunkter, men försöker också se det hela från samhällets synpunkt. Han skriver bl a följande:

Vi får en skärpt konkurrens om marken — konkurrens mellan jordbrukarna, givetvis, som själva vill förstora sina fastigheter, i den mån fastigheter blir lediga och kommer ut på öppna marknaden, men det blir också konkurrens med andra starka samhällsintressen. Det behövs jord för tätortsbildning och fritidsbebyggelse, man behöver ta mark i anspråk för vägar, idrottsplatser, flygplatser, grönområden, strövområden, naturreservat o s v.

Jag tror att vi måste acceptera begreppet markhushållning. Det är angeläget ur jordbrukets och skogsbrukets synpunkt att detta begrepp får sätta sin prägel på allt planerings- och lagstiftningsarbete i fortsättningen. Det kan inte vara rimligt att låta tätorts- och bebyggelseintresset gå före jordbruksintresset och bebygga vår bästa jord, som sker i Skåne och Mellansverige.

JAG AR INTE så romantisk att jag tror att detta alltid går att undvika, men jag tror att man i långt högre grad än nu skulle kunna anpassa bebyggelsen till områden som ur markhushållningssynpunkt inte är lika angelägna som våra bästa åkerjordar.

LÅT OSS förnäka spekulera över utvecklingen och säga att vi 1980 i bästa fall kanske har 100 000 brukningsdelar kvar samt att vi räknar med att 50 proc är utarrenderat och 50 självägt. I dag ligger arealen arrenderad mark på ca 40 proc i Stockholm och Södermanlands län och den kommer att öka genom kommunernas markförvärv.

Stockholms stad äger i dag 40 000 ha jord och skog och överallt skaffar sig kommuner och tätorter s k markreserver.

Om vi då skall fortsätta spekulera kan det hända att vi 1980 inte har mer än 50 000 bönder som äger 40 proc av marken i vårt land. De där 50 000 familjerna kommer inte att utgöra mer än 1,7 proc av landets samtliga familjer.

Vi kan troligen dra den slutsatsen att diskussionen om vem som skall äga marken kommer att få ökat intresse.

Man kommer inte att ha samma naturrättsliga bedömning av äganderätten, som man haft förr, utan det blir snarare en fråga om det ur samhällets synpunkt mest lämpliga.

JAG VILL SLA FAST att den ekonomiska föreningsrörelsen måste få en utomordentlig betydelse även i fortsättningen. Måste samla resurserna i jordbruket och utnyttja dem så effektivt som möjligt. Vi måste integrera på ett helt annat sätt, vi måste följa råvaran fram till den färdiga produkten och skaffa oss inflytande över förädlingsprocessen.

Svensk jordbruk kommer att få toppkonkurrens med utländska livsmedelskedjor. Kan vi inte samla resurserna inom jordbruket och möta den konkurrensen får vi det besvärligt.

Det är klart att det inte blir så få som bara 2 proc som bor kvar på landsbygden men de som kommer att bedriva jordbruk i egentlig mening och som skall bära upp den ekonomiska föreningsrörelsen blir inte fler.

Jag tror att vi kommer att få deltidsjordbruk i mycket större omfattning än vad man har föreställt sig. Det har ju redan visat sig att storstadsmiljön inte är någon livsbefrämjande boendemiljö. Allt fler människor vill komma över ett litet ställe, där de kan ha får eller andra smådjur.

Sedan tror jag att om vi 1980 eller 2000 ställer frågan till en stockholmare "var bor du?" så svarar han "det vet jag knappt". Får vi 4-dagarsvecka så kommer han att vara 3—4 dagar i veckan i fritidsstugan. Han kommer att övervintra i trerummaren i höghuset i Stockholm, där han bara övernattar så att säga. Sitt egentliga liv kommer han att leva ute på landsbygden. Och semestern som kanske blir längre än i dag tillbringar han på Kanarieöarna, Mallorca eller Västindien — eller i någon annan världsdel!

JAG TROR OCKSA på fritidsbebyggelsen — i har 450 000 fritidshus i dag — och vi kommer att ha dubbelt så många om 20 år, säkert uppemot 1 milj. I fritidshuset kommer storstadsborna att vistas mycket, de kommer att köa marken, de kommer att frenetiskt slå vakt om den enskilda äganderätten och vi får en bundsförvant på köpet, som vi väl behöver, och som blir kvar på landet.

■ Alla kan inte göra djärkta insatser i u-landsarbetet, men alla har en skyldighet att skaffa sig bättre kunskaper om förhållandena i u-länderna för att på sätt kunna bidra till en saklig debatt om vår u-hjälp. Kritik behövs, men den skall vara konstruktiv, och det kan den inte bli om man "tycker" i frågor av sådan vital betydelse som det här gäller. Man måste veta.

(Anders S Nilsson i "Impuls")

• Pressforum

"Arbetarskyddet" anpassning till döds!

Inom arbetslivet är bara 15 procent av de anställda täckta av något som kan rubricerasom företagshälsovård. Självklart ligger huvudansvaret hos LO, som i årtionden helt saknat expertis inom medicinsk och teknisk arbetsmiljövård och som snälli plockat de smulor som fallit från SAF-experternas bord, skriver Carl-Erik Holmquist i Ny Teknik.

I december förra året lade SAP-LO (alltså för en gångs skull inte SAF-LO) fram ett handlingsprogram kallat "Bättre arbetsmiljö", där man diskuterar olika avsnitt av det framtida arbetsmiljöskyddet. Trots att man slår fast, att de reeter av det gamla klassamhället, som lever kvar i riskabla och dåliga arbetsmiljöer, måste undanröjas, envisas man med att kalla arbetsmiljöskydd för "arbetarskydd". Om något är präglat av klasstänkande så är det ordet "arbetarskydd". Det smakar också av valgörenhet och smutsförnuft.

Då det gäller den yttre, klasslösa miljön har vi genom debatten fått lära oss, att det är de kvalitativa livsmotsättningarna som luft, rent vatten och giftfri mat och jord, som anger villkoren för den tekniska och kommersiella exploateringen.

Inom arbetslivet är kraven, även de rent politiska, som i detta fall, ställda tvärtom. Man säger i sammanfattningen: "Arbetarskyddet måste fortlöpande anpassas efter den tekniska utvecklingen och de nya hälsoriskker och påfrestningar som de anställda utsätts för i det moderna arbetslivet."

Ja, läs den meningen en gång till. Visar inte den på ett fruktansvärt sätt hur arbetarrörelsen här i landet har tappat gadden.

Utrikesministern och Vietnam

Utrikesminister Torsten Nilssons uttalande inför Stockholms arbetarkommun att USA för en "meditervet kapitalistisk-imperialistisk politik" har uppfordrat en rad tidningar till kommentarer. Arbetarbladet tar i en lång ledare upp regeringens Vietnam-politik ur olika aspekter och framhåller särskilt hur regeringen vänt sig mot vänsterkritikerna. Det är tydligt att de mest aggressiva kritikerna söker tvinga regeringen att ändra kurs och att de vill se en brytning mellan USA och Sverige, skriver Arbetarbladet och fortsätter:

Ty visst skulle förtroendet för Sveriges neutralitetspolitik få en knäck om vi under pågående krig började sända återuppbyggnadshjälp i stor skala till Nordvietnam. Om vi därtill nu som en del kritiker kräver, officiellt skulle proklamera Nordvietnam (och Kuba) som huvudmottagare av svenskt bistånd och samtidigt erkände FNL:s provisoriska regering — då skulle det utan tvivel bli svårt att övertyga den västliga världen, i Amerika och Västeuropa, om vår orubbade neutralitetspolitik.

Det är därför angeläget att utrikesministern får stöd mot dessa kritiker och att svensk neutralitetspolitik bevaras, fortsätter Arbetarbladet:

På borgerligt håll rasar man mot att Torsten Nilsson betecknat USA:s Vietnampolitik som "kapitalistisk-imperialistisk". Och visst kan man undra om det är påkallat eller nödvändigt av utrikesministern att offentligt tillgripa sådana termer. Politiskt och taktiskt kunde ordet lika gärna varit osagt. Men att regimen Nixon är kapitalistisk är närmast banalt att konstatera, så sant som USA är ett kapitalistiskt land. Och beteckningen imperialistisk får sin reella bakgrund mot vad som händer i Latinamerika under amerikanskt inflytande, i Vietnam och de färska kustliga avslöjandena om vad USA håller på med i Laos. De båda supermakterna, har sin imperialism, och gång på gång vällar den regionala krig eller invasioner eller hotar världsfreden.

Det är denna verklighet som är ruskig — inte att kalla den vid rätt namn.

Eskilstuna-Kuriren
40:e årgången
Chefredaktör och ansvarig utgivare
Hans Schöler
Redaktionschef
Axel Jerlehagen

Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB
Verkst. dir. Roland Akerlund

Telefonnummer:
016/13 71 60
Växel
måndag—fredag .... 8—22
lördag ..... 8—12
söndag ..... 15—22

Efter växelns stäng ning
Huvudred. 13 71 63 13 71 66
13 61 47 11 63 08
Idrottsred. 13 71 64 14 44 09

Felanmälan:
betr. tidningsutbärningen i Eskilstuna:
Pressbyråns entreprenör 14 67 81

Abonnemangspriset:
Helår ..... 142:—
Termin (4 mån.) ..... 53:—
Månad ..... 15:—

Postgirokonto nr 2 77 58
Postadress:
Box 366, 631 05 Eskilstuna 1

Eskilstuna-Kurirens Tryckeri 1970